

Lærerutdanning – inntrykk fra Japan

Bjørn Magne Aakre, Høgskolen i Nesna

Læreryrket er et av de mest attraktive yrker i Japan, og læreren har fortsatt høy status. Men også der er læreren under press i et samfunn som endrer seg raskt. Regjeringen Shinzo Abe vil nå ha en femårig lærerutdanning med mastergrad, og økt satsing på språk og realfag. Det er som å høre Erna Solberg lese fra sin regjeringserklæring.

Realfag er et satsingsområde i Japan, og gis høy prioritet. Et tilsvarende prosjekt i Kongsberg var bakgrunnen for at jeg høsten 2013 valgte å gjøre undersøkelser i Japan, der jeg har forsket i ganske mange år. Jeg kunne også følge opp en avtale Høgskolen i Nesna med Takao Ito og Noriko Hasegawa som besøkte Nesna i august og september, samt Takayuki Kato som har vært i Norge tidligere. Takao Ito underviser og forsker på barnehage, mens Noriko Hasagawa forsker på Samisk utdanning med vekt på den Sør-Samiske historia på Helgeland. Hun åpnet en flott utstilling ved Nagoya Universitet i November. Takayuki Kato forsker på entreprenørskap og etikk i videregående opplæring.

Japan har lenge hatt et godt utbygd skolesystem, og innførte 9-årig skole i 1948, tjue år før Norge. De har hatt få store reformer, men et innarbeidet system for kvalitetsutvikling nedenfra. ”Jugyou Kenkyu”, (lesson study), har vakt en viss interesse også i Norge. Klassene er store, fortsatt ofte over 40 elever, og en kan undre seg over hvordan lærerne får til ro, orden og system. Det stereotype bildet av ren formidling er ikke helt riktig, selv om det kan virke slik. Svaret synes å ligge i delegering av ansvar til mindre grupper, og den sterke gruppetilhørigheten som finnes på alle nivåer i det japanske samfunnet. En ”han” (gruppe), har som regel 6-8 personer. Den er delvis selvstyrt med egen, men ikke spesielt synlig leder. En ”han” tjener også som arena for lederopplæring fra ung alder, både i forhold til å lede og å bli ledet. Læreren kommuniserer lite mot enkeltelever, men mye til og via gruppen. Bildet bidrar til å illustrere det. Det er for øvrig vanlig med uniform ut videregående, og de fleste skoler har ordening med skolemåltid. Det er temaer som har vært diskutert også i Norge, blant annet skoleuniform for å forbygge motepress.

Satsingen på realfag er synlig blant annet i avanserte vitensentra som brukes av skoler i vid omkrets. De senere årene har også universiteter og store bedrifter, som Toyota, etablert prosjekter og ”kreative verksteder” som forsøker å engasjere barn og unge. Barna kommer med sine foreldre, ofte mor, i helger og på fridager. Den siste varianten er mer praktisk orientert og ligner opplegget i Kongsberg, men i Kongsberg er det tettere kobling mot skole og barnegage, og den norske skolens læreplanen.

Noen lærere vil huske Tamagotchi som mange elever hadde med seg på skolen, og skapte mye diskusjon for noen år tilbake. Det var en liten leke som skulle stelles og passes, og som med jevne mellomrom gav lyd fra seg og bad mat og annet stell. Fra langt tilbake har japanere hatt et spesielt forhold til roboter, og fortsatt stor tro på at de med tiden kan ivareta sosiale funksjoner, blant annet i helse og omsorg. For oss i Norge virker tanken fremmed, men ikke i Japan. Bildet til venstre viser en student og et barn som leker med en robot. Den kvinnelige studenten i midten viser fram sitt opplegg der barna skulle bygge Kitty, en liten robot. Opplegget skapte stor engasjement. Bildet til høyre viser vitensenteret i Nagoya, med planetariet til høyre. Det er det største og mest avanserte i sitt slag.

For lærerne er utfordringene mange, arbeidsdagene lange og feriene korte. Ofte ikke mer enn et par uker sammenhengende. Det skyldes flere forhold: Lærerutdanninga har ikke endret seg i samme takt som samfunnet og de sosiale utfordringene. Lærerne i Japan fyller også i stor grad den rollen som idrettslag og foreninger gjør i Norge, med tiltak på kveldstid og i ferier. Bildet viser lærerstudenter ved Aichi University of Education. Som vi ser er det overvekt av jenter også der, særlig på barnetrinnet 1-6.

Siden slutten av 1940-tallet har lærerutdanninga i Japan vært fire år på universitet, men regjeringen Abe vil nå ha en femårig utdanning med mastergrad. I dag er utdanningen fire år og nokså like den vi har i Norge, med ett unntak: Praksisdelen er mye kortere, bare 4-6 uker. For barnetrinnet, som er en integrert lærerutdanning, ligner den vår GLU 1-7. Men for ungdomstrinnet og videregående ligner den mer vår praktisk-pedagogiske utdanning (PPU). Der kan en ta ett eller flere fag uavhengig av selve lærerutdanningen, og lærereksamen som tillegg. Det samme gjelder yrkesfaglærerutdanningen, men de har ikke noe som tilsvarer vår treårige faglærerutdanning.

For å arbeide i barnehage må en ha minimum to år godkjent barnehagelærerutdanning, men flere universiteter tilbyr nå fireårige utdanninger. Barnehagefeltet er noe mer komplisert enn i Norge, og uten lovefestet rett til barnehageplass.

Middelklassen har tradisjonelt benyttet ”yochien”, som bildet viser. Det er førskole for barn over 3 år, og på deltid. Mødrene er ofte med barna, siden det fortsatt er ganske vanlig for mødre å slutte i jobb når de får barn. Men denne typen barnehager er under press, dels på grunn av færre fødsler, og at det blir mer vanlig å kombinere familie og arbeid. Som bildet viser er uniform også vanlig i barnehage.

Arbeidsklassen har tradisjonelt benyttet ”hokien” som opprinnelig var et heldagstilbud for familier som ikke kan ta seg av barna på grunn av arbeid eller andre forhold. Den ligger heller ikke under utdanningsdepartementet, men under arbeidsdepartementet. Men nå foreligger en ny lov for en tredje type barnehager som kombinerer de to første, for barn fra 0 til 6 år. Dette som et svar på et økende behov for å kombinere familie og arbeid. Men mye gjenstår med å legge til rette for kvinner med barn i arbeidslivet. Tilgjengelighet og lange arbeidsdager til langt på kveld er fortsatt svært vanlig.

Japan har i likhet med Norge en urbefolkning, Ainu. Det var utgangspunktet for at Noriko Hasagawa valgte å forske på samisk utdanning, Den startet på Helgeland så langt tilbake som 1717, før det ble innført obligatorisk skole i Norge. Men temaet er i liten grad dokumentert gjennom forskning, særlig den Sør-Samiske siden av spørsmålet. Anna Jacobsen gjorde en stor innsats når det gjelder det sørsamiske språket, blant annet gjennom sine forelesninger på Nesna. Men hun er nå gått bort. Det er derfor gledelig at Noriko Hasegawa valgte å skrive sin masteroppgave med vekt på Sør-Samisk utdanning, og nå er i gang med sitt doktorgradsarbeid med bistand fra Høgskolen i Nesna og ildsjeler på Helgeland. Jørn Magnus Langset i Hemnes, Leif Elsvatn, Solveig og Knut Jacobsen i Hattfjelldal, Sameskolen og Bodil Nystad ved Vefsn folkehøgskolen i Mosjøen må nevnes spesielt. Janicken Olsen som tidligere arbeidet på Helgeland Museum, men nå i Trømsø, har også vært en viktig informant. Som ledd i sitt doktorgradsprogram åpnet hun i November sin utstilling ved Nagoya Universitet der bildet til høyre er fra. Noriko Hasegawa kommer tilbake til Nesna for et lengre forskningsopphold i februar 2014.

